

Wydział	Imię i nazwisko 1. 2.		Rok	Grupa	Zespół
PRACOWNIA FIZYCZNA WFiS AGH	Temat:				Nr ćwiczenia
Data wykonania	Data oddania	Zwrot do popr.	Data oddania	Data zaliczenia	OCENA

Ćwiczenie nr 51: Współczynnik załamania światła dla ciał stałych

Cel ćwiczenia

Wyznaczenie współczynnika załamania światła dla płytki szklanej i pleksiglasowej metodą pomiaru grubości pozornej płytki przy pomocy mikroskopu.

Zagadnienia kontrolne

1. Prawo odbicia.
2. Załamanie światła na granicy dwóch ośrodków przezroczystych
3. Bezwzględny i względny współczynnik załamania ośrodka. Prawo załamania.
4. Przeanalizuj bieg promieni w przezroczystej płytce płasko-równoległej, podaj zależność między jej prawdziwą grubością d , grubością pozorną h i współczynnikiem załamania n .
5. Budowa mikroskopu – bieg promieni w mikroskopie. Od czego zależy powiększenie obrazu widzianego w mikroskopie?

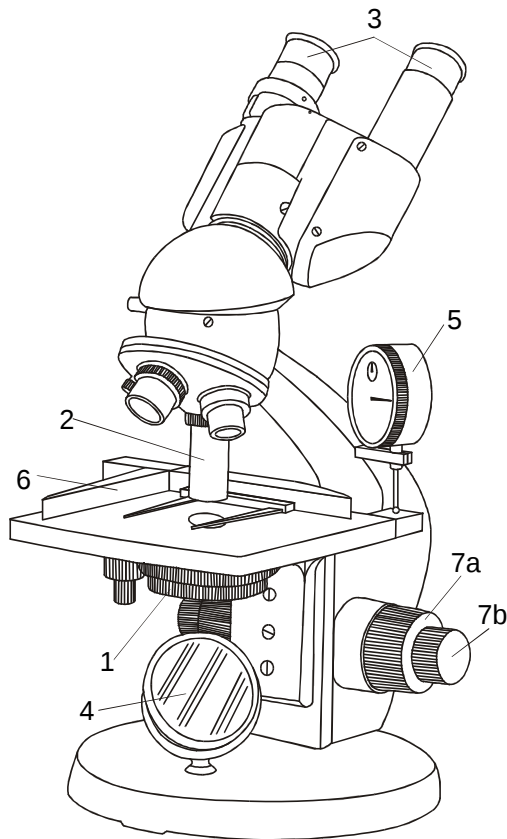
*Ocena
i podpis*

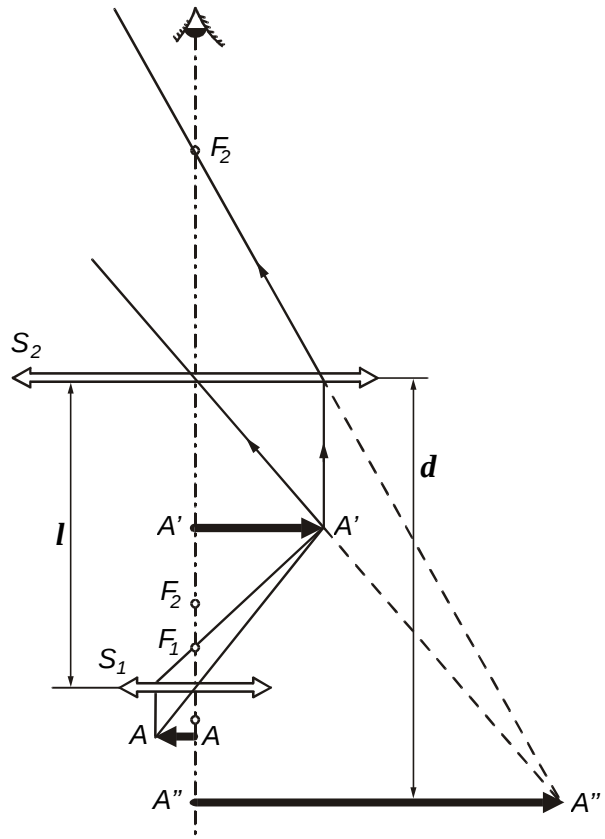
1. Układ pomiarowy

W skład układu pomiarowego wchodzi:

1. Mikroskop wyposażony w czujnik mikrometryczny i nasadkę krzyżową.
2. Śruba mikrometryczna.
3. Zestaw płytek szklanych i z pleksiglasu, różnej grubości.

a)

b)

Rys. w1. *Schemat budowy mikroskopu*: a) mikroskop i jego elementy: 1 – kondensor, 2 – obiektyw, 3 – okular, 4 – lusterko lub lampka oświetleniowa, 5 – czujnik mikrometryczny, którego stopka spoczywa na ruchomej części mikroskopu, 6 – nasadka krzyżowa XY mocująca z pokrętkami do przesuwu płytki, 7a – pokrętło służące do przesuwu stolika ruchem zgrubnym, 7b – pokrętło służące do przesuwu stolika ruchem dokładnym; b) zasada powstawania obrazu (A'') przedmiotu (A).

Do charakterystycznych cech mikroskopu zaliczamy powiększenie i zdolność rozdzielczą. Powiększenie z pewnym przybliżeniem można wyznaczyć ze wzoru:

$$p = \frac{l \cdot d}{f_1 \cdot f_2}$$

gdzie: l – odległość między obiektywem a okulem,

d – odległość dobrego widzenia,

f_1 – ogniskowa obiektywu,

f_2 – ogniskowa okularu.

2. Wykonanie ćwiczenia

1. Zapoznaj się z budową mikroskopu
2. Na obu powierzchniach płytki narysuj kreski, jedna nad drugą cienkim pisakiem (ewentualnie można wykorzystać istniejące kreski).
3. Zmierz śrubą mikrometryczną grubość płytki d w pobliżu kresek.
4. Ustaw badaną płytkę na stoliku mikroskopu w uchwycie i dobierz ostrość tak by uzyskać kontrastowy obraz. Regulując położenie stolika pokrętle 7a zaobserwuj górny i dolny ślad zaznaczony na płytce.
5. Pokrętle 7b przesun stolik mikroskopu do momentu uzyskania ostrego obrazu śladu na górnej powierzchni płytki.
6. Odczytaj położenie a_g wskazówki czujnika mikrometrycznego.
7. Przesun stolik mikroskopu do położenia, w którym widoczny jest ślad na dolnej powierzchni płytki (pokrętle 7b).
8. Ponownie odczytaj położenie a_d wskazówki czujnika.
9. Odczyty zanotuj w tabeli 1 i 2.

3. Wyniki pomiarów

Tabela 1

Materiał: Grubość rzeczywista $d = \dots\dots\dots$ [mm] Niepewność $u(d) = \dots\dots\dots$ [mm]				
lp.	Wskazanie czujnika		Grubość pozorna	Współczynnik załamania
	a_d [mm]	a_g [mm]	$h = a_d - a_g$ [mm]	$n = \frac{d}{h}$
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
Średnia grubość pozorna h [mm]				
Niepewność $u(h)$ [mm]				

Tabela 2

Materiał: Grubość rzeczywista $d = \dots\dots\dots$ [mm] Niepewność $u(d) = \dots\dots\dots$ [mm]				
lp.	Wskazanie czujnika		Grubość pozorna	Współczynnik załamania
	a_d [mm]	a_g [mm]	$h = a_d - a_g$ [mm]	$n = \frac{d}{h}$
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
Średnia grubość pozorna h [mm]				
Niepewność $u(h)$ [mm]				

10. Dla jednej z badanych płytek wykonaj czynności 4-8, zakładając na lampę mikroskopową dostępne filtry o podanej długości fali. Wyniki pomiarów zanotuj w tabeli 3.

Tabela 3: Badanie zależności $n(\lambda)$

Materiał: Grubość rzeczywista $d = \dots\dots\dots$ [mm]							
Filtr	Długość fali λ [nm]	l.p.	Wskazanie czujnika		Grubość pozorna	Współczynnik załamania	Wartość średnia
			a_d [mm]	a_g [mm]	$h = a_d - a_g$ [mm]	$n = \frac{d}{h}$	$\bar{n}$
I		1					
		2					
		3					
		4					
II		1					
		2					
		3					
		4					
III		1					
		2					
		3					
		4					
IV		1					
		2					
		3					
		4					

4. Opracowanie wyników pomiarów

1. Oblicz wartość współczynnika załamania n dla każdej badanej płytki w oparciu o grubość rzeczywistą płytki oraz średnią grubość pozorną. Liczenie n w trakcie wykonywania pomiarów miało na celu sprawdzenie, czy poszczególne pomiary są wykonywane prawidłowo.
2. Oszacuj niepewność typu B wyznaczenia grubości płytki rzeczywistej $u(d)$ oraz niepewność typu A dla grubości pozornej h (wyniki zapisz w odpowiedniej tabeli).
3. Oblicz niepewność złożoną współczynnika załamania n z prawa przenoszenia niepewności:

$$u(n) = \sqrt{\left[\frac{1}{h}u(d)\right]^2 + \left[\frac{-d}{h^2}u(h)\right]^2} = \dots\dots\dots$$

lub korzystając z wzoru wynikającego z prawa przenoszenia niepewności względnych:

$$\frac{u(n)}{n} = \sqrt{\left[\frac{u(d)}{d}\right]^2 + \left[\frac{u(h)}{h}\right]^2} = \dots\dots\dots,$$

$$\text{czyli: } u(n) = n \cdot \sqrt{\left[\frac{u(d)}{d}\right]^2 + \left[\frac{u(h)}{h}\right]^2} = \dots\dots\dots$$

(patrz pkt. 1.5 „Opracowania danych pomiarowych”).

4. Zapisz otrzymane wartości współczynnika załamania wraz z obliczonymi niepewnościami i porównaj je z wartościami tablicowymi.

Zestawienie wyników

rodzaj materiału	<i>n</i> zmierzone	<i>n</i> tablicowe

5. Wykonaj wykres zależności średniego współczynnika załamania światła od długości fali $n(\lambda)$. Czy na podstawie wykresu można stwierdzić, że mamy do czynienia z dyspersją normalną?